

Sotsiaalkaitseministri määruse „Laste heaolu, õiguste ja kaasatuse edendamise rahaline toetamine“ seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Sotsiaalministeerium on võtnud kasutusele strateegilise partnerluse kui koostöövormi vabaühendustega, mis toetab ministeeriumi valitsemisala tulemuseesmärkide saavutamist ning panustab poliitika elluviimisse ja kujundamisse. Käesoleva määrusega kehtestatakse tingimused ja kord, mille alusel antakse strateegilise partnerluse vormis toetust laste heaolu ja õiguste poliitika kujundamiseks ja elluviimiseks.

Strateegilise partnerluse projektiga toetatakse kindlaks määratud ajaperioodi jooksul elluviidavaid ühekordseid tegevusi või tegevuste kogumit, millel on kindel tegevusplaan ja eesmärk, samuti strateegilise partneri organisatsioonilist arengut ja tegutsemissuutlikkust.

Seotud arengukava

Strateegilisele partnerile toetuse andmine laste heaolu, õiguste ja kaasatuse edendamiseks on seotud koostamisel oleva „Heaolu arengukava 2023–2030“ esimese alaeesmärgiga „Lapsed ja pered“ – Eesti on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Strateegiline partner aitab ellu viia arengukava esimese alaeesmärgi järgmisi tegevussuundi:

- lastekaitsekorralduse uuendamine, et tagada abivajavatele lastele tõhus ja eesmärgipärane abi valdkondadeüleses koostöös;
- väärkoheldud lastele sujuva teekonna loomine abivajaduse märkamisest abini;
- vajaduspõhise abi ja toetuse tagamine suure abivajadusega ja kompleksprobleemidega lastele ja nende peredele;
- asendushooldust vajavatele lastele asutuste asemel peres kasvamise võimaluste tagamine, asendushoolduselt elluastuvate noorte vajaduspõhine toetamine ning asendus- ja järelhoolduse hea kvaliteedi tagamine.

1.2. Määruse ettevalmistajad

Määruse on koostanud Sotsiaalministeeriumi nutika arengu toetamise osakonna peaspetsialist Piret Audova (e-post: piret.audova@sm.ee; tel: +372 626 9224) ja laste ja perede osakonna nõunik Maarja Kärson (e-post: maarja.karson@sm.ee; tel: 626 9283). Määruse ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (e-post: piret.eelmets@sm.ee; tel: +372 626 9128).

1.3. Märkused

Määrus ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Määruse sisu

Määruse on jaotatud üheksaks peatükiks.

Määrusega kehtestatakse strateegilise partnerluse kaudu laste heaolu ja õiguste poliitika kujundamiseks ja elluviimiseks toetuse andmise tingimused ja kord.

1. peatükk. Üldsätted

Peatükis sätestatakse määruse reguleerimisala ja terminid ning määruse alusel tehtud otsuste ja toimingute vaidlustamise kord.

2. peatükk. Toetuse andmise eesmärk

Peatükis sätestatakse toetuse andmise eesmärk.

3. peatükk. Toetatavad tegevused, toetuse osakaal ja abikõlblikud kulud

Peatükis sätestatakse toetatavad tegevused, tegevustest kasusaajad, projekti elluviimise periood, toetuse osakaal ja piirsumma, kulude abikõlblikkuse üldpõhimõtted ja mitteabikõlblikud kulud ning riigiabi ja vähese tähtsusega abi.

Taotluse võib esitada laste heaolu edendamise eesmärgil või laste õiguste ja kaasatuse edendamise eesmärgil või mõlemal eesmärgil. Projekt peab sisaldama vähemalt kolme määruse § 5 kohaselt toetatavat tegevust vastavalt projekti eesmärgile või eesmärkidele. Kui projekt on suunatud ühele §-s 4 nimetatud eesmärgile, peab see hõlmama kolme tegevust vastavalt kas § 5 lõikest 1 või 2. Kui projekt on suunatud mõlemale §-s 4 nimetatud eesmärgile, peab see sisaldama valikut nii § 5 lõikes 1 kui 2 nimetatud tegevustest.

Projekti tegevused ja kulud muutuvad abikõlblikuks alates 01.01.2023. Projekti maksimaalne kestus on kaks aastat. Seda võib projekti kestel pikendada, kui projekti elluviimisel on tegutsetud hoolsalt ning pikendamine tuleneb toetuse saajast ja partnerist sõltumatutest asjaoludest.

Toetus võib moodustada maksimaalselt 99% projekti abikõlblikest kuludest. Omafinantseering võib olla vaid rahaline.

Samuti nähakse ette vähese tähtsusega abi sätteid. Taotlusi hinnatakse juhtumipõhiselt ning analüüsitakse majanduslikku eelist ja konkurentsi moonutamise tunnustele vastavust, sest riigiresursid ja valikulisus on täidetud. Kui kõik kriteeriumid on täidetud, on tegemist riigiabi või vähese tähtsusega abiga, kui ei ületata vähese tähtsusega abi piirmäära.

4. peatükk. Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele

Peatükis sätestatakse nõuded toetuse taotlejale, partnerile ja taotlusele.

Partner osaleb projekti tegevuste elluviimises ja tal tekivad selle käigus kulud.

Nii taotlejal kui partneril peab olema eelnev tõendatav kogemus valdkonnas, mille edendamiseks toetust taotletakse, s.o kas lapse abivajadust ennetavate ning abivajavatele lastele suunatud meetmete arendamises ja pakkumises (laste heaolu edendamise eesmärk) või laste õiguste ja kaasatuse toetamises ning laste huvikaitse alal (laste õiguste ja kaasatuse edendamise eesmärk) või mõlemas.

Taotluses tuleb muuhulgas välja tuua tegevuste väljundi- ja tulemusnäitajad. Näiteks, kui projekti tegevuseks on koolituse läbiviimine, on väljunditeks koolituse programm, õppematerjalid, osalejate arv jms. Tulemusnäitajaks võib olla uusi teadmisi saanud, oskusi omandanud ja väljaõppinud ning neid teadmisi rakendada suutvate ja kasutama asuvate inimeste arv.

Taotlused esitatakse struktuuritoetuste e-toetuse keskkonna <https://etoetus.rtk.ee> kaudu. Taotlus peab vastama määruse § 12 lõikes 1 loetletud nõuetele ning see esitatakse koos § 12 lõikes 2 loetletud dokumentidega.

5. peatükk. Toetuse taotlemine

Peatükis sätestatakse taotlusvooru avamise ja taotluste esitamise viis.

Üks organisatsioon võib olla toetuse taotlejaks vaid ühes projektis, kuid võib olla samal ajal teises projektis partneriks.

6. peatükk. Taotluste menetlemine

Peatükis sätestatakse taotluse menetlemise kord, taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavaks tunnistamise kord, taotluste hindamise kord, taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise tingimused ja kord ning lepingu sõlmimise ja muutmise kord.

Esimese etapina kontrollib Sotsiaalministeerium taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavust määruse §-s 16 sätestatud nõuetele. Kui taotleja, partner või taotlus ei vasta määruse § 16 lõigetes 1 ja 2 nimetatud tingimustele, tunnistatakse taotlus nõuetele mittevastavaks.

Seejärel hinnatakse taotlusi lähtudes määruse § 17 lõikes 4 ning määruse lisas sätestatud hindamiskriteeriumitest ja -skaaladest. Üks hindaja hindab kõiki taotlusvooru taotlusi.

Hinnangute tulemusena tekib taotluste pingerida, mis edastatakse hindamiskomisjonile. Komisjon võib otsustada enne lõpliku otsuse tegemist projekti sisu (tegevused, partnerid, näitajad) ja eelarve üle läbirääkimiste alustamise. Komisjoni koosoleku tulemusena allkirjastab komisjon läbipaistvate ja argumenteeritud ettepanekutega komisjoni protokolli selle kohta, milliseid projekte toetada ja milliseid mitte.

Sotsiaalministeerium sõlmib toetuse saajaga toetuse kasutamise lepingu (edaspidi *leping*). Leping avalikustatakse Sotsiaalministeeriumi dokumendiregistris, eeldusel et see ei sisalda juurdepääsu piiranguga andmeid.

7. peatükk. Taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamine

Peatükis sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamine.

8. peatükk. Toetuse maksmise tingimused ja aruannete esitamine

Peatükis sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise kord.

Toetuse maksmise eelduseks on taotluse rahuldamise otsus ning Sotsiaalministeeriumi ja toetuse saaja poolt allkirjastatud lepingu projekti elluviimiseks.

Projekti vahearuanded ja lõpparuanne esitatakse struktuuritoetuste e-toetuse keskkonna kaudu.

Tegevusaruande vorm on kättesaadav ja see täidetakse struktuuritoetuste e-toetuse keskkonnas. Finantsaruande vorm edastatakse toetuse saajale lepingu lisana. Finantsaruanne esitatakse tegevusaruande lisana struktuuritoetuste e-toetuse keskkonnas.

Aruandes esitatakse abikõlblikud kulud, mis on reaalselt tekkinud ja makstud toetuse saaja või partneri pangakontolt. Kulud võivad olla tasutud pärast projekti elluviimise perioodi lõppu, kuid enne lõpparuande esitamise tähtaega.

9. peatükk. Toetuse saaja, partneri ja Sotsiaalministeeriumi õigused ja kohustused

Peatükis sätestatakse toetuse saaja, partneri ja Sotsiaalministeeriumi õigused ja kohustused.

Toetuse saaja ja partner peavad projekti ellu viima taotluse rahuldamise otsuses ja lepingus fikseeritud tähtaegade ja tingimuste kohaselt ning järgima määruse §-s 24 loetletud kohustusi. Sotsiaalministeeriumi kohustused on loetletud määruse §-s 26.

Olenemata sellest, kas toetuse saaja on või ei ole hankija riigihangete seaduse § 5 tähenduses, kasutab ta projekti raames läbiviidavate ostumenetluste puhul rahalisi vahendeid säästlikult ja otstarbekalt, saavutades hanke eesmärgi mõistliku hinnaga ning tagades konkurentsi korral erinevate pakkumuste võrdlemise teel parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte. Selle tagamiseks teeb toetuse saaja kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ettepaneku vähemalt kolmele erapooletule pakkujale pakkumuse esitamiseks, kui teenuse või asja eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on 5000 eurot või rohkem. Samuti järgib toetuse saaja oma organisatsiooni sisest hankekorda. Kui aga organisatsiooni hankekorras on nn kolme pakkumuse võtmise alampiir seatud kõrgemale kui 5000 eurot, lähtub toetuse saaja toetuse andmise tingimustega kehtestatud 5000 euro alampiiri nõudest.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrusel on positiivne sotsiaalne mõju, kuna määruse kaudu on võimalik toetada lapsi ja peresid ning teisi laste heaolu ja õiguste edendamiseks seotud sihtrühmi, parandades abivajavate laste heaolu vajalike meetmete arendamise ja pakkumisega, suurendades ühiskonna teadlikkust lapse õigustest ning toetades laste osalust ja kaasatust. Lisaks sellele aitavad määrusega toetatavad tegevused tugevdada valdkondlikku huvikaitset ning võimestada kodanikuühiskonda laste heaolu, õiguste ja kaasatuse edendamiseks, mis panustab positiivse mõju kestlikusse.

Määrusel on positiivne mõju ka riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse töökorraldusele ja kuludele, kuna toetatavate tegevuste hulgas on näiteks abivajadusega laste abistamise meetmete arendamine ja lastele mõeldud teenuste kättesaadavuse parandamine, samuti laste perest eraldamist ennetavad ning asendushooldusel olevate laste õigusi ja heaolu toetavad tegevused. Strateegilise partneri poolt teenuste või muude sekkumiste arendamine ja pakkumine nende kättesaadavuse suurendamiseks vähendab potentsiaalselt kohaliku omavalitsuse töökoormust ja kulusid, kelle ülesandeks on abivajavate laste ja nende perede toetamine ja neile vajalike teenuste pakkumine. Samuti on näiteks kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajad ja teised lastega töötavad spetsialistid ise toetatavate tegevuste sihtrühmaks.

Teatav positiivne mõju võib kaasneda ka regionaalarengule, kuna laste abivajadust ennetavate ja abivajavatele lastele mõeldud meetmete arendamine ja kättesaadavuse parandamine võib anda kasu just suurematest keskustest kaugemal asuvatele piirkondadele ja sealsetele kohalikele omavalitsustele.

Määrusel puudub oluline keskkonnamõju, mõju majandusele ning riigi julgeolekule ja rahvusvahelistele suhetele.

Andmekaitsealane mõjuhindang

Määrus ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses. Projektitaotluste esitamise faasis küsitakse projektiga seotud isikute *curriculum vitae*'sid, mida kasutatakse projektitaotluste hindamisel, lähtudes kinnitatud hindamiskriteeriumitest.

Juba rahastuse saanud projektide kulude abikõlblikkuse kontroll hõlmab ka projektist töötasu saavate ekspertide lepingulise suhte ja töötasu maksmise kontrollimist. Samuti kontrollitakse projekti raames korraldatud üritustel osalemist, mida tõendatakse üritusel osalejate nimekirjade abil.

Andmekaitsealane mõjuhindang ei ole praegusel juhul asjakohane, sest see on nõutav eelkõige juhul, kui tegemist on delikaatsete andmete töötlemisega või automatiseeritud isikuandmete töötlemisega või kui isikuandmete töötlemine toob kaasa suuri muudatusi isiku õigustes ja vabadustes.

Andmeid töödeldakse struktuuritoetuste registris ja see vastab andmetöötlemise põhimõtetele.

Taotlusvooru puhul ei ole tegemist isikuandmete töötlemisega ulatuses, mis mõjutaks õigusi või kohustusi või väljuks õigusaktides sätestatud piiridest. Isikute kvalifikatsiooni hindamine *curriculum vitae*'de põhjal on õigustatud, et sõeluda välja parimad projektid ja parimad projektide elluviijad. Nii hindajatele kui abikõlblikkust kontrollivatele ekspertidele kohaldub konfidentsiaalsuskohustus oma töö piires. Nii töötasude kui üritusel osalejate nimekirjade puhul annab toetuse saaja nõusoleku projektis osaleda ning sellega kaasnevat tingimusi täita (lepingut täita ja töö tegemiseks projekti raames või projekti kaudu rahastatavat teenust saada).

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Strateegilise partnerluse rahastamise vahendid eraldatakse 2022. aasta II pooles avatava avatud taotlusvooru raames. Taotlusvooru toetuse eelarve on 500 000 eurot.

Toetuse saajatele kaasneb määruse rakendamisega täiendav omafinantseeringu kohustus 1% ulatuses projekti abikõlblikest kuludest.

Määruse rakendamisega tulusid ette näha ei ole.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, s.o kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon.

Määruse eelnõu esitati mitteametlikult arvamuse avaldamiseks Eesti Vabähenduste Liidule ja organisatsioonidele, kes on olnud ministeeriumi strateegilised partnerid aastatel 2020–2022. Märkused ja ettepanekud on esitatud kooskõlastustabelis, mis on seletuskirja lisa.